

3-6 Yaş Çocuğu Olan Annelerin Geleneksel Anneliklerinin Değerlendirilmesi*

Evaluation of Traditional Motherhood of Mothers with 3-6 Years Old Children

Hava Özkanⁱ, Tuğçenur Yılmazⁱⁱ

ⁱDoç. Dr., Atatürk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, <https://orcid.org/0000-0001-7314-0934>

ⁱⁱArş. Gör., Atatürk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü, <https://orcid.org/0000-0003-1977-5714>

ÖZ

Amaç: Bu araştırma, 3-6 yaş arasında çocuğu olan annelerin geleneksel anneliklerinin değerlendirilmesi amacı ile yapılmıştır.

Yöntem: Araştırma tanımlayıcı niteliktedir. Araştırma verileri 20 Mayıs- 30 Temmuz 2021 tarihleri arasında çevrimiçi olarak 288 anneden toplanmıştır. Veriler, Kişisel Bilgi Formu ve Geleneksel Annelik Ölçeği ile toplanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde; güvenirlik testi, yüzdelerik dağılım, ortalama, standart sapma, varyans analizi, bağımsız gruplarda t- testi ve Kruskal- Wallis analizi kullanılmıştır.

Bulgular: Annelerin Geleneksel Annelik Ölçeği (GAÖ) puan ortalamasının 5.57±0.86 olduğu saptanmıştır. Annelerin %81.3' ünün annelik rolünü çoğu zaman yerine getirdiğine inandığı belirlenmiştir. Annelerin eğitim düzeyi, çalışma durumu, ekonomik durum algısı, toplam çocuk sayısı, çocuğu bakıcıya bırakma durumu ve çocuğun evde yalnız bırakma durumu gibi bazı tanımlayıcı özelliklere göre GAÖ puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde bir fark olduğu bulunmuştur (p<0,05).

Sonuç: Annelerin GAÖ'nden aldıkları toplam puan ortalamasına göre annelerin geleneksel annelik rollerini benimsedikleri görülmüştür. Annelerin bazı tanımlayıcı özelliklerinin (eğitim düzeyi, çalışma durumu, ekonomik durum algısı, toplam çocuk sayısı, çocuğu bakıcıya bırakma durumu ve çocuğun evde yalnız bırakma durumu gibi) geleneksel annelik puan ortalamalarını etkilediği bulunmuştur.

Anahtar kelimeler: Annelik, Çocuk, Geleneksel Annelik

ABSTRACT

Aim: This study was conducted to evaluate the traditional motherhood of mothers who have children between the ages of 3 and 6 years.

Methods: The research was conducted in a descriptive manner Research data were collected online from 288 mothers between 20 May and 30 July 2021. Data were collected with the Personal Information Form and the Traditional Maternity Scale. In the evaluation of the data; reliability test, percentile distribution, mean, standard deviation, analysis of variance, t-test for independent groups and Kruskal-Wallis analysis were used.

Findings: It was determined that the mothers' Traditional Motherhood Scale (TMS) mean score was 5.57±0.86. It was determined that 81.3% of the mothers believed that they fulfilled their motherhood role most of the time. It was found that there was a significant difference between the TMS score averages according to some descriptive characteristics such as mothers' education level, working status, perception of economic situation, total number of children, leaving the child to a caregiver, and leaving the child alone at home (p<0.05).

Conclusion: According to the total mean score of the mothers in the TMS, it was seen that the mothers adopted traditional motherhood roles. It has been found that some descriptive characteristics of mothers (such as education level, employment status, perception of economic situation, total number of children, leaving the child to a caregiver and leaving the child alone at home) affect traditional motherhood mean scores.

Key Words: Motherhood, Child, Traditional Motherhood

*Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi, 2022; 12 (1): 95-104

DOI: 10.31020/mutfd.986058

e-ISSN: 1309-8004, ISSN 1309-761X

Geliş Tarihi – Received: 23 Ağustos 2021; Kabul Tarihi - Accepted: 27 Ekim 2021

İletişim - Correspondence Author: Tuğçenur Yılmaz <yilmazt@atauni.edu.tr>

Etik Kurul Onayı: Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Etik Kurul Başkanlığı (19/05/2021 tarih, 2021/05/16 sayı)

Giriş

Annelik kavramı, günümüze kadar toplumda ekonomik, siyasal ve kültürel değişimlere uğramıştır.^{1,2} Geleneksel toplum yapısında annelik, kadının temel bir görevi olarak düşünülmüştür. Annelik olgusu kadın için vazgeçilemez bir zorunluluk olarak görülmüştür. Bu olgu zamanla kadınlar tarafından içselleştirilmiştir.³

Geleneksel toplumların anneden fedakârlık beklentisi oldukça yüksektir. Çocuk bakımı ve ev içi sorumluluklar anneye devredilmiştir. Toplum kadından er ya da geç anne olmasını beklemektedir. Çünkü annelik kadınlığın anlamlandırılmasında en önemli etkidir. Anne olmayı tercih etmeyen kadınlar toplumda bencil olarak nitelendirilmektedir. Geleneksel anne, hane halkının ve çocuğun bakımından birinci derecede sorumlu olan ebeveynidir. Ayrıca geleneksel anne temiz ve düzenli bir ev ortamı sağlamak durumundadır. Bu sorumlulukları yerine getirirken özverili bir şekilde kendi ihtiyaçlarından feragat edecek kişidir.⁴⁻⁹

Geleneksel toplumlarda kadından beklenen annelik rolü kadının toplumdaki statüsünü farklı şekillerde etkilemektedir. Örneğin geleneksel toplumlara göre annelik, kadını fiziksel ve duygusal açıdan tamamlar, anneliği reddeden kadınlar ise tamamlanmamış ve eksiktirler. Kadına ait olan annelik davranış ve tutumları toplumun dayatmalarından, toplumun kadına biçtiği rollerden etkilenmektedir. Geleneksel toplumlarda, kadının bireysel olarak varlığı, kimliği, istekleri önemsizdir. Bu toplumlarda annelik, herkesi ilgilendirir ve herkesin kadının annelik rolüne ilişkin bir fikri vardır.⁷ Diğer taraftan geleneksel toplumlar kadından sadece anneliği beklerken, modern toplumlar kadından aynı zamanda kariyer, meslek hayatı ve diğer sorumluluklarını da yerine getirmesini beklemektedir.¹⁰ Bu bağlamda geleneksel toplumların kadına daha az sorumluluk verdiği düşünülebilir.

Geleneksel annelik görüşüne göre, çocukların bakımında ailenin diğer kadın fertleri ve evdeki en büyük çocuk da rol alır. İyi bir anne çocuklarına adanmış ve çocuklarının duygusal ve fiziksel ihtiyaçlarını karşılar.¹¹ Geleneksel annenin sosyal hayatına devam etmesi, kariyerini sürdürmesi beklenmez. Hatta bu eylemleri yapması hoş görülmez.³ Geleneksel toplum normlarına göre kadının evlendikten hemen sonra annelik deneyimini yaşaması gerekir.⁷ Annelik toplumsallaşma sürecinde öğrenilir.¹ Günümüzde değişen ebeveynlik anlayışına göre, çocuk ailenin merkezindedir ve geleneksel anlayışın aksine annelik, doğuştan gelen bir içgüdü değil, sonradan kazanılan bir roldür.¹²

Geleneksel toplumlara göre kadın gebe kaldığı andan itibaren çocuğuyla bir bağ geliştirir, gebelik sürecinin zorluklarına katlanır, doğum gerçekleşir ve ne kadar zor olsa da memnuniyetle çocuğu ile ilgilenir. Anne tüm bunları annelik içgüdü ile yapar. Bu içgüdü ile kadınlar anneliği bilir, erkekler gibi sonradan babalığı öğrenmeye gereksinimleri yoktur. Dolayısıyla çocuğun bakımından birincil olarak anne sorumludur. Annelik kutsaldır ve iyi bir anne fedakâr ve şefkatli olmalıdır. Geleneksel anlayışa göre baba istese de anne gibi çocuğa bakım veremez.^{3,5,12}

Geleneksel annelik rollerinin medya ve reklamlar aracılığıyla pekiştirilmeye çalışıldığı görülmüştür.^{1,12,13} Film, edebiyat ve sanatla modern annelik imgeleri yansıtılmaktadır. Medyada zamanını, enerjisini, kariyerini ve tüm hayatını çocuğun bakımı için feda eden 'özverili' annelerin görüntüleri yer almaktadır. Medyada yer alan bu görüntüler sadece anneler değil çocuğu olmayan kadınlarda da derin bir etkiye neden olmaktadır.²

Farklı fikir ve görüşlerin kadınların anneliğini ve annelik algılarını etkilediği düşünülmektedir. Annenin davranışları ise çocuğun sağlıklı bir şekilde gelişim gösterebilmesi için oldukça önemlidir.^{14,15} Kadının içinde bulunduğu toplumun özellikleri ve biyolojik etmenler annelik algısını etkileyebilir.¹⁶ Geleneksel yaklaşımı benimsemiş toplumlarda çocuk bakımından birincil olarak sorumlu olan birey annedir.¹⁷ Başka bir görüşe göre ise, kadınlar anne olduktan sonra sosyal hayatlarını ve mesleki kariyerlerinin devam ettirmelidirler.¹⁸ Son yıllarda annelik kavramıyla birlikte annelik rolleri de değişime uğramıştır.¹⁹ Günümüzde kadınların annelik rolleri farklı anlamlar kazanmış olsa da bir taraftan da geleneksel içeriğini de hala korumaktadır.^{3,20,21} Bu

bağlamda kadınların, annelik rollerine ilişkin toplumsal görüşü belirlemeye yönelik araştırmalar yapılması iyi olacaktır. Dolayısıyla bu araştırma, 3-6 yaş çocuğu olan annelerin geleneksel anneliklerinin değerlendirilmesi amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem

Araştırmanın Tipi

Araştırma, tanımlayıcı olarak yapılmıştır.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, 3-6 yaş çocuğu olan anneler oluşturmuştur. Araştırma örneklemini ise sosyal medya gruplarına (Facebook, WhatsApp, Instagram) üye olan ve araştırmaya dahil edilme kriterlerini taşıyan anneler oluşturmuştur. Kartopu örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

Araştırmaya Dahil Edilme Kriterleri

- 3-6 yaş çocuğu olan anneler,
- En az ilkokul mezunu anneler,
- Sosyal medya kullanan anneler.

Veri Toplama Araçları

Verilerin toplanmasında “Kişisel Bilgi Formu” ve “Geleneksel Annelik Ölçeği” kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: Annelere ait tanımlayıcı özellikleri içeren bilgi formudur.

Geleneksel Annelik Ölçeği (GAÖ): Dr. Whatley ve Dr. Knox tarafından 2005’te geliştirilen ölçek, 18 maddeden oluşmakta ve 7’li Likert yapısına sahiptir. Anneliğin gelenekselliğe ne kadar yaklaştığı veya uzaklaştığı, ölçekten elde edilen toplam puanın madde sayısına bölünmesi ile belirlenmektedir. Bu puan; 1’e yaklaştıkça annelik geleneksellikten uzaklaşmakta, 7’ye yaklaştıkça annelik gelenekselliğe yaklaşmaktadır.²² Kılıçgün ve Kılıçkaya tarafından 2016’da ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Ölçekten 4.18’den yüksek puan alan annelerin geleneksel anneliğe yaklaştığı, düşük puan alan annelerin ise geleneksel annelikten uzaklaştığı görülmektedir. Ölçeğin güvenirliliğine ilişkin Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı 0.87 olarak belirtilmiştir.⁵ Bu araştırmada Cronbach alfa güvenirlik değeri 0.87 olarak bulunmuştur.

Verilerin Toplanması

Veriler, Google form ile oluşturulmuş anket ile toplanmıştır. Anket linki 20 Mayıs -30 Temmuz 2021 tarihleri arasında sosyal medya hesaplarında annelerle paylaşılmıştır. Facebook, WhatsApp, Instagram gibi sosyal medya gruplarına üye olan anneler anketi doldurmuştur. Veri toplanmasında sırasında anketi dolduran annelerden aynı özellikleri taşıyan kadınlara anket linkini ulaştırmaları istenmiştir.

İstatistiksel Analiz

Araştırma verileri, SPSS 20 paket programında değerlendirilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde Kolmogorov Smirnov Testi, güvenirlik testi, yüzdeler dağılım, ortalama, varyans, t- testi ve Kruskal- Wallis analizi kullanılmıştır.

Araştırmanın Etik Yönü

Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Etik Kurul Başkanlığı'ndan 19/05/2021 tarih 2021/05/16 sayısı ile etik kurul izni alınmıştır. Katılımcılara herhangi bir kimlik bilgisi olmayacağı açıklanmış, istedikleri zaman araştırmadan vazgeçebileceği belirtilmiş ve Helsinki Deklerasyon Prensipleri uygulanmıştır.

Bulgular

Annelerin tanımlayıcı özellikleri **Tablo 1**'de sunulmuştur. Annelerin %40.6'sının 31-35 yaş grubunda, %59.4'ünün üniversite mezunu olduğu, %59.4'ünün çalışmadığı, %60.4'ünün gelirinin giderine eşit olduğu, %59.7'sinin il merkezinde yaşadığı, %44.1'inin iki çocuğu olduğu, %65.3'ünün çocuğunu bakıcıya bırakmadığı, %78.5'inin çocuğunu evde yalnız bırakmadığı, %76.4'ünün çocuğunu büyütürken sosyal destek almadığı, %52.4'ünün kız çocuğu olduğu belirlenmiştir. Annelerin %81.3'ünün annelik rolünü çoğu zaman yerine getirdiğine inandığı belirlenmiştir.

Tablo 1. Annelerin tanımlayıcı özelliklerinin dağılımı (n=288)

Özellikler	n	%
Yaş grubu		
20- 25 yaş	7	2.4
26- 30 yaş	76	26.4
31- 35 yaş	117	40.6
36 yaş ve üzeri	88	30.6
Eğitim durumu		
İlkokul mezunu	26	9.0
Ortaokul mezunu	20	6.9
Lise mezunu	71	24.7
Üniversite mezunu	171	59.4
Çalışma durumu		
Çalışan	117	40.6
Çalışmayan	171	59.4
Ekonomik durum algısı		
Gelir giderden az	42	14.6
Gelir gidere eşit	174	60.4
Gelir giderden fazla	72	25.0
Yaşanılan yer		
Köy	5	1.7
İlçe	111	38.5
İl	172	59.7
Toplam çocuk sayısı		
1	89	30.9
2	127	44.1
3	59	20.5
4 ve üzeri	13	4.5
Çocuğun bakıcıya bırakılma durumu		
Bırakırım	65	22.6
Bazen bırakırım	35	12.2
Bırakmam	188	65.3
Çocuğun evde yalnız bırakılma durumu		
Bırakırım	27	9.4
Bazen bırakırım	35	12.2
Bırakmam	226	78.5
Çocuğu büyütürken alınan sosyal destek algısı		
Almadım		
Aldım	220	76.4
	68	23.6
Çocuğunuzun cinsiyeti		
Kız	151	52.4
Erkek	137	47.6
Annelik rolünü yerine getirme durumuna olan inanç		
Çoğu zaman inanmıyorum	16	5.6
Kararsızım	38	13.2
Çoğu zaman inanıyorum	234	81.3

Araştırmaya katılan annelerin GAÖ'den aldıkları puan ortalamaları **Tablo 2**'de verilmiştir. Puan ortalamaları incelendiğinde; annelerin GAÖ puan ortalamasının 5.57±0.86 olduğu saptanmıştır.

Tablo 2. Annelerin GAÖ'den alabilecekleri, aldıkları minimum ve maksimum puanlar ile aldıkları toplam puan ortalamalarının dağılımı (n=288)

Ölçek	Alabilecekleri Minimum ve Maksimum Puan	Aldıkları Minimum ve Maksimum Puan	Alınan Puan Ortalaması $\bar{X} \pm SS$
GAÖ	1-7	1.89-6.94	5.57±0.86

Tablo 3. Annelerin tanımlayıcı özelliklerine göre GAÖ puan ortalamalarının karşılaştırılması (n=288)

Özellikler	$\bar{X} \pm SS$	Test ve p değeri
Yaş grubu		
20- 25 yaş	5.62±0.68	KW=7.248 p=0.064
26- 30 yaş	5.63±0.82	
31- 35 yaş	5.42±0.95	
36 yaş ve üzeri	5.72±0.76	
Eğitim düzeyi		
İlkokul Mezunu	6.08±0.53	KW =28.371 p=0.000
Ortaokul Mezunu	5.98±0.58	
Lise Mezunu	5.76±0.78	
Üniversite Mezunu	5.37±0.90	
Çalışma durumu		
Çalışan	5.41±0.99	t=-2.645 p=0.000
Çalışmayan	5.68±0.74	
Ekonomik durum algısı		
Gelir giderden az	5.88±0.71	F= 3.976 p=0.020
Gelir gidere eşit	5.57±0.86	
Gelir giderden fazla	5.41±0.90	
Yaşanılan yer		
Köy	5.93±0.81	KW=1.385 p=0.500
İlçe	5.63±0.77	
İl	5.52±0.91	
Toplam çocuk sayısı		
1	5.34±0.97	KW=14.683 p=0.002
2	5.56±0.84	
3	5.82±0.64	
4 ve üzeri	6.09±0.55	
Çocuğun bakıcıya bırakılma durumu		
Bırakırım	5.28±0.92	F=6.002 p=0.003
Bazen bırakırım	5.46±0.71	
Bırakmam	5.69±0.84	
Çocuğun Evde Yalnız Bırakılma Durumu		
Bırakırım	5.66±0.84	F=4.096 p=0.018
Bazen bırakırım	5.94±0.59	
Bırakmam	5.50±0.88	
Çocuğu Büyütürken Alınan Sosyal Destek Algısı		
Almadım	5.65±0.84	t=2.879 p=0.292
Aldım	5.31±0.88	
Çocuğunuzun Cinsiyeti		
Kız	5.56±0.84	t=-0.194 p=0.302
Erkek	5.58±0.88	
Annelik Rolünü Yerine Getirme Durumuna Olan İnanç		
Çoğu zaman inanmıyorum	5.64±0.93	KW=2.423 p=0.298
Kararsızım	5.40±0.86	
Çoğu zaman inanıyorum	5.59±0.86	

Annelerin yaş gruplarına göre GAÖ puan ortalamalarının karşılaştırılması incelendiğinde; 20-25 yaş arasında olanların puan ortalamasının 5.62±0.68, 26-30 yaş grubunda olan annelerin puan ortalamasının 5.32±5.00, 31 yaş ve üzeri yaş grubunda bulunan annelerin puan ortalamasının 5.27±5.50, 36 yaş ve üzerin yaş grubunda olan annelerin puan ortalamasının 5.72±0.76 olduğu belirlenmiş, gruplar arasında istatistiksel olarak puan farkı anlamlı bulunmamıştır (p=0.064, **Tablo 3**).

Annelerin eğitim durumlarına göre GAÖ puan ortalamaları karşılaştırıldığında; ilkökul mezunu olanların puan ortalamasının 6.08 ± 0.53 , ortaokul mezunu olan annelerin puan ortalamasının 5.98 ± 0.58 , lise mezunu olan annelerin puan ortalamasının 5.76 ± 0.78 , üniversite mezunu olan annelerin puan ortalamasının 5.37 ± 0.90 olduğu belirlenmiş, istatistiksel olarak gruplar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p=0.000$, **Tablo 3**).

Annelerin çalışma durumlarına göre GAÖ puan ortalamaları karşılaştırıldığında; çalışan annelerin puan ortalamasının 5.41 ± 0.99 , çalışmayan annelerin puan ortalamasının 5.68 ± 0.74 olduğu belirlenmiş, istatistiksel olarak gruplar arasında anlamlı puan fark olduğu belirlenmiştir ($p=0.000$, **Tablo 3**).

Annelerin ekonomik durum algılarına göre GAÖ puan ortalamaları değerlendirildiğinde; geliri giderinden az olan annelerin puan ortalamasının 5.88 ± 0.71 , geliri giderine eşit olan annelerin puan ortalamasının 5.57 ± 0.86 , geliri giderinden fazla olan annelerin puan ortalamasının 5.41 ± 0.90 olduğu belirlenmiş, gruplar arasında istatistiksel olarak fark anlamlı bulunmuştur ($p=0.020$, **Tablo 3**).

Annelerin yaşadıkları yere göre GAÖ puan ortalamaları incelendiğinde; köyde yaşayan annelerin puan ortalamasının 5.93 ± 0.81 , ilçede yaşayan annelerin puan ortalamasının 5.63 ± 0.77 ve ilde yaşayan annelerin puan ortalamasının ise 5.52 ± 0.91 olduğu belirlenmiş; istatistiksel olarak gruplar arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($p=0.500$, **Tablo 3**).

Annelerin toplam çocuk sayısına göre GAÖ puan ortalamaları incelendiğinde; bir çocuğu olan annelerin puan ortalamasının 5.34 ± 0.97 , iki çocuğu olan annelerin puan ortalamasının 5.56 ± 0.84 , üç çocuğu olan annelerin puan ortalamasının 5.82 ± 0.64 , dört ve üzerinde çocuğu olan annelerin puan ortalamasının 6.09 ± 0.55 olduğu belirlenmiş ve gruplar arasında istatistiksel olarak fark anlamlı bulunmuştur ($p=0.002$, **Tablo 3**).

Annelerin çocuğunu bakıcıya bırakma durumuna göre GAÖ puan ortalamaları incelendiğinde; çocuğunu bakıcıya bırakan annelerin puan ortalamasının 5.28 ± 0.92 , çocuğunu bazen bakıcıya bırakan annelerin puan ortalamasının 5.943 ± 0.59 , çocuğunu bakıcıya bırakmayan annelerin puan ortalamasının 5.50 ± 0.88 olduğu belirlenmiş ve gruplar arasında anlamlı fark olduğu saptanmıştır ($p=0.003$, **Tablo 3**).

Annelerin çocuğunu evde yalnız bırakma durumuna göre GAÖ puan ortalamaları incelendiğinde; çocuğunu evde yalnız bırakan annelerin puan ortalamasının 5.66 ± 0.84 , çocuğunu evde bazen yalnız bırakan annelerin puan ortalamasının 5.94 ± 0.59 , çocuğunu evde yalnız bırakmayan annelerin puan ortalamasının 5.50 ± 0.88 olduğu belirlenmiş, istatistiksel olarak gruplar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p=0.018$, **Tablo 3**).

Annelerin çocuğunu büyütürken aldıkları sosyal destek algısına göre GAÖ puan ortalamaları değerlendirildiğinde; çocuğunu büyütürken sosyal destek alan annelerin puan ortalamasının 5.31 ± 0.88 , çocuğunu büyütürken sosyal destek almayan annelerin puan ortalamasının 5.65 ± 0.84 olduğu belirlenmiş ve gruplar arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($p=0.292$, **Tablo 3**).

Annelerin çocuğun cinsiyetine göre GAÖ puan ortalamaları incelendiğinde; kız çocuğu olan annelerin puan ortalamasının 5.56 ± 0.84 , erkek çocuğu olan annelerin puan ortalamasının 5.58 ± 0.88 olduğu saptanmış ve gruplar arasında anlamlı fark olmadığı belirlenmiştir ($p=0.302$, **Tablo 3**).

Annelerin, annelik rolünü yerine getirme durumuna olan inançlarına göre GAÖ puan ortalamaları karşılaştırıldığında; annelik rolünü çoğu zaman yerine getirdiğine inancı olmayan annelerin GAÖ puan ortalamasının 5.64 ± 0.93 , annelik rolünü yerine getirme durumuna kararsız olan annelerin GAÖ puan ortalamasının 5.40 ± 0.86 , annelik rolünü çoğu zaman yerine getirdiğine inancı olan annelerin GAÖ puan ortalamasının 5.59 ± 0.86 olduğu belirlenmiş ve gruplar arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($p=0.298$, **Tablo 3**).

Tartışma

Annelik davranışları, çocuğun gelişim sürecini etkileyen oldukça önemli bir etmendir.¹⁴ Kadınların özellikle geleneksel toplumlarda en temel görevi annelik olgusudur. Anneliğe ilişkin yaklaşımlar farklı disiplinlerde farklı şekillerde açıklanmaktadır.⁶ Geleneksel toplumlara göre kadının çocuk sahibi olması oldukça önemlidir ve her kadın mutlaka anne olmalıdır. Annelik kutsaldır ve özverilidir.^{3,12,23} Kadından anneliği dışında sosyal hayatı, iş hayatı veya kariyerini sürdürmesi beklenmez.^{3,7} Geleneksel toplumlarda annelik olgusu kadınların kimliklerini ve sosyal hayattaki benliklerini reddeder.^{3,24} Günümüzde ise annelik rolleri değişmiştir.²⁰ Modern toplumda anneler, çocuğunu çağa uygun şekilde yetiştirmeli, tüm gelişim alanlarını desteklerken, kendi sosyal hayatında ödün vermemelidir.^{3,11} Bu kapsamda 3- 6 yaş çocuklarının annelerinin geleneksel anneliklerinin değerlendirmesini amaçlayan bu araştırmanın literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan annelerin GAÖ puan ortalamasının 5.57 ± 0.86 olduğu saptanmıştır (Tablo 2). Yurtsever Kılıçgün ve Kılıçkaya'nın çalışmasında ölçekten 4.18'den yüksek alan puan alan annelerin geleneksel anneliğe yaklaştığı, düşük puan alan annelerin ise geleneksel annelikten uzaklaştığı belirtilmektedir.⁵ Araştırmaya katılan annelerin aldığı puan ortalamasına göre annelerin geleneksel anneliği yaşadıkları görülmektedir.

Yapılan bu çalışmada, 3- 6 yaş çocukları olan annelerin yaşlarının geleneksel annelik rollerini etkilemediği görülmüştür (Tablo 3). Bu sonuç Maden tarafından yapılan çalışmanın sonucu ile örtüşmektedir.²⁵ Bu çalışmaya katılan tüm yaş grubundaki annelerin puan ortalamaları onların geleneksel anneliği benimsediklerini göstermektedir. Anneler hangi yaşta olursa olsunlar yaşadıkları toplum ve kültürün etkilerinden dolayı geleneksel annelik rolünü yaşamakta oldukları düşünülmektedir.

Araştırmada annelerin eğitim düzeyinin geleneksel annelik rollerini etkilediği görülmüştür (Tablo 3). Tüm eğitim düzeylerindeki annelerin geleneksel anneliği benimsedikleri ve eğitim düzeyi arttıkça geleneksel annelik puan ortalamalarının azaldığı saptanmıştır. Bu sonuç Aytaç tarafından yapılan çalışmanın sonucuyla örtüşmektedir.²⁸ Yapılan başka çalışmalarda da annelerin eğitim düzeyi ile geleneksel annelikleri arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür.^{9,25,27-29}

Bu çalışmada annelerin, çalışma durumlarının geleneksel annelikleri rollerini etkilediği belirlenmiştir. Araştırmaya katılan çalışan ve çalışmayan annelerin geleneksel anneliğe yakın oldukları saptanmıştır. Ancak çalışmayan annelerin çalışan annelere göre biraz daha geleneksel anneliğe yaklaştığı görülmüştür. Bu sonuç Maden tarafından yapılan çalışmanın sonucuyla örtüşmektedir.²⁵ Maden'e göre çalışmayan annelerin gelenekselliğe daha yakın olmasının sebebi, annelerin ebeveynliği bir görev olarak görmelerinden kaynaklandığı görülmektedir.²⁵ Ancak Aytaç tarafından yapılan çalışmada ise çalışan annelerin geleneksel anneliğe daha yakın olduğu belirtilmektedir.²⁸ Bu farklı sonuçların annelerin bireysel özelliklerinden ve içinde yaşadığı toplumun sosyo- kültürel özelliklerinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Annelerin ekonomik durum algısının geleneksel annelik rollerini etkilediği görülmüştür. Araştırmaya katılan annelerin ekonomik durum algıları fark etmeksizin geleneksel anneliği benimsedikleri belirlenmiştir. Ancak geliri giderinden az olan annelerin, geliri giderinden fazla olan annelere göre daha geleneksel annelik rolü benimsedikleri belirlenmiştir. Yapılan başka çalışmalarda geleneksel annelik ile ekonomik durum ve aylık gelir arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür.^{26,28} Aytaç'ın çalışmasında ise yüksek sosyo ekonomik gruptaki annelerin geleneksel annelik rolleri benimsediği ifade edilmektedir. Aytaç'a göre, annelik rollerinin kültür ve geleneklere göre açıklanırken sosyo- ekonomik durum ve ekonomik faaliyetlerde annelik uygulamalarının belirleyici faktörlerinden biridir.²⁸ Söz konusu bu farklılığın annenin yaşadığı toplumun sosyo- ekonomik özelliklerinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Annelerin yaşadıkları yerin geleneksel annelik rollerini etkilemediği saptanmıştır. Bu sonucun, günümüzde küreselleşmenin etkisi, sosyal medya ve teknolojinin hızlı gelişiminden dolayı yerleşim yerleri arasındaki sosyal farkların azalması ve teknolojiye eşit erişim fırsatından kaynaklandığı belirtilmektedir.⁶

Annelerin toplam çocuk sayısının geleneksel annelik rollerini etkilediği görülmüştür. Annelerin toplam çocuk sayısı arttıkça annelik rollerinin gelenekselliğe daha çok yaklaştığı görülmüştür. Bu sonuç Maden tarafından yapılan çalışmanın sonucuyla örtüşmektedir.²⁵ Özdemir tarafından yapılan çalışmaya göre, çocuk sayısının annelerin ebeveynliğe genel tutumlarını etkilemediği görülmüştür.³⁰ Yılmaz ve arkadaşları tarafından yapılan çalışmaya göre, çocuk sayısı ile annelik rolüne ilişkin kendilik algıları ve yeterlik alt boyutları arasında bir ilişki olmadığı görülmüştür.³¹ Başka bir çalışmada da, çocuk sayısının annelerin, ebeveynliğe yönelik doyum, genel tutum ve yeterliliklerini etkilemediği görülmüştür. Bu farklı sonuçların annenin bireysel farklılıklarından ve yaşadığı toplumun sosyo- kültürel özelliklerinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Çocuğun bakıcıya bırakılma durumlarının geleneksel annelik rollerini etkilediği belirlenmiştir. Çocuğunu bakıcıya bırakmayan annelerin, bazen bırakan annelere göre geleneksel annelik rolüne yakın oldukları saptanmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bu sonucun geleneksel toplumlara göre kadının temel görevinin annelik ve çocuk bakımı olması, gerektiğinde aile üyelerinden destek alması anlayışının etkili olduğu görülmektedir.^{3,5}

Araştırmada annelerin, çocuklarını evde yalnız bırakma durumlarının geleneksel annelik rollerini etkilediği görülmüştür. Çocuğunu evde bazen yalnız bırakan annelerin daha sık yalnız bırakan annelere göre gelenekselliğe daha fazla yaklaştığı görülmüştür. Araştırmanın bu sonucunun geleneksel toplumlarda annenin çocuğun bakımından birincil derecede sorumlu olan ebeveyn olması ve annenin tüm hayatını çocuğuna adanmış olması anlayışının etkili olduğu görülmektedir.⁵

Araştırmada annelerin çocuklarını büyütürken çevrelerinden aldıkları sosyal destek algısının geleneksel annelik rollerini etkilemediği görülmüştür. Bu sonucun, günümüzde aile yapısının geniş aileden çekirdek aileye dönüşmesiyle birlikte annelerin aile içinden sosyal destek alması bile annelik rolünü yerine getirdiklerinden kaynaklandığı görülmektedir.³²

Araştırmaya katılan annelerin, çocuklarının cinsiyetinin geleneksel annelik rollerini etkilemediği saptanmıştır. Bu sonuç, Maden tarafından yapılan çalışmanın bulgusuyla örtüşmektedir. Maden'e göre bu sonuç, hem geleneksel annenin hem geleneksel olmayan annenin, çocuğunun bakımı ile ilgilenirken cinsiyet ayrımı yapmamasından kaynaklanmaktadır.²⁵

Araştırmaya katılan annelerin, annelik rolünü yerine getirme durumuna olan inançları geleneksel annelik rollerini etkilemediği görülmüştür. Toplumun bazı kesimlerinde kadından sadece annelik yaparak, hayatını çocuğuna adanması ve çocuk bakımını eksiksiz yapması beklenirken, bazı kesimlerinde anneden annelik rolünün yanı sıra, iş veya kariyer hayatına da devam etmesi tüm rollerini yerine getirmesi beklenmektedir.³ Annelik toplumun kadına biçtiği rol ve verdiği görevlerle sürekli yeniden üretilen bir ideoloji haline gelmiştir.⁷ Dolayısıyla bu sonucun, annelerin içinde buldukları ve etkilendikleri annelik rolü algılarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Annelik ister geleneksel ister modern nitelikte yaşansın önemli olan kadınların kendi yaşam şekline uygun annelik tipini benimsemeleridir. Araştırma sonucunda, annelerin geleneksel anneliği yaşadıkları belirlenmiştir. Annelerin eğitim düzeyi, çalışma durumu, ekonomik durum algısı, toplam çocuk sayısı, çocuğu bakıcıya bırakma durumu ve çocuğun evde yalnız bırakma durumu gibi bazı tanımlayıcı özellikleri geleneksel

annelik puan ortalamalarını etkilemiştir. Araştırmanın farklı yaş grubu çocuğu olan annelerde ve geniş popülasyonlarda yapılması önerilmektedir.

Bilgi

Makalenin hazırlanmasında herhangi bir kişi ya da kuruluştan destek alınmamıştır. Çıkar çatışması yoktur.

Etik Onay

Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Etik Kurul Başkanlığı'ndan 19/05/2021 tarih 2021/05/16 sayısı ile etik kurul izni alınmıştır.

Araştırmacı Katkı Oranı Beyanı

Hava Özkan: Fikir, tasarım, danışmanlık/denetleme, veri toplama ve işleme, analiz ve yorum, kaynak taraması, makale yazımı, eleştirel inceleme.

Tuğçenur Yılmaz: Fikir, tasarım, veri toplama ve işleme, analiz ve yorum, kaynak taraması, makale yazımı.

Kaynaklar

1. Atabek G. Türkiye'de anneler gününde yayınlanan reklam fotoğraflarında annelik imgesinin değişimi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1999.
2. Heffernan V, Wilgus G. Introduction: Imagining motherhood in the twenty-first century—Images, representations, constructions. *Women: A Cultural Review J* 2018;29(1):1-18.
3. Sever M. Kadınlik, annelik, gönüllü çocuksuzluk: Elisabeth Badinter'den kadınlik mı annelik mi?, tina miller'dan annelik duygusu: mitler ve deneyimler ve corinne maier'den no kid üzerinden bir karşılaştırmalı okuma çalışması. *Fe Dergi* 2015;7(2):71-86.
4. Currie J. Motherhood, stress and the exercise experience: Freedom or constraint? *Leisure Studies J* 2004;23(3):225-242.
5. Yurtsever Kılıçgün M, Kılıçkaya A. Geleneksel Annelik Ölçeği'nin psikometrik özellikleri: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Itobiad: Journal of the Human & Social Science Researches* 2016;(8):2868-2881.
6. Aktaş G. Günümüz toplumlarında anneliğin değişen biçimlerini sosyal medya kullanıcıları üzerinden değerlendirmek. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* 2019;36(2):253-271.
7. Karaman ED, Doğan N, Annelik rolü üzerine: kadının "annelik" kimliği üzerinden tahakküm altına alınması. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi* 2018;6(2):1475-1496.
8. Letherby G. Childless and bereft? Stereotypes and realities in relation to 'voluntary' and 'involuntary' childlessness and womanhood. *Sociological Inquiry J* 2002;72(1):7-20.
9. Günay G, Bener Ö. Kadınların toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde aile içi yaşamı algılama biçimleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi* 2011;15(3):157-171.
10. Vashchenko M, Easterbrooks MA, Miller LC. Becoming their mother: Knowledge, attitudes, and practices of orphanage personnel in Ukraine. *Infant Mental Health J* 2010;31(5):570-590.
11. Green FJ. Feminist mothers. From motherhood to mothering: The legacy of Adrienne Rich's *Woman Born* J 2004:125-137.
12. Işık SY. Küresel kültürel değişim ve 'yeni' annelik: Ankara Kamil Ocak Mahallesi örneği 2015;13(50):48- 75.
13. Bal S. Reklamın eskimeyen yüzü "muhteşem annelik": Anneler günü reklamları örneği. *Ankara Üniversitesi İlef Dergisi* 2014;1(2):59-85.
14. Tuncer E. Televizyon reklamlarında geleneksel anne imgesi: Bingo örneği. *Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi*, 2010. İstanbul, Türkiye.
15. Brunton PJ, Russell JA. The expectant brain: adapting for motherhood. *Nature Reviews Neuroscience J* 2008;9(1):11-25.
16. Swain JE, et al. Brain basis of early parent–infant interactions: psychology, physiology, and in vivo functional neuroimaging studies. *Journal of Child Psychology and Psychiatr* 2007;48(3-4):262-287.
17. Rubin R. Maternal identity and the maternal experience. *AJN The American Journal of Nursing* 1984;84(12):1480.
18. Kulakac O, et al. An analysis of the motherhood concept in employed women in south Turkey. *Social Behavior and Personality: An International J* 2006;34(7):837-852.
19. Uray N, Burnaz S. An analysis of the portrayal of gender roles in Turkish television advertisements. *Sex Roles J* 2003;48(1):77-87.
20. Currie J. Managing motherhood: Strategies used by new mothers to maintain perceptions of wellness. *Health Care for Women International J* 2009;30(7):653-668.
21. Pınar G. ve ark. Annelerin doğum sonu konforunu etkileyen faktörler/Factors that affecting mothers' postnatal comfort. *Dicle Tıp Dergisi* 2009;36(3):184-190.
22. Whatley M, D. Knox, Scales for measuring college student views of traditional motherhood and fatherhood. *College Student J* 2005;39(3):588-595.

23. Metin A. Kimliğin toplumsal inşası ve geleneksel kadın kimliğinin aktarımı. Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 2011;2(1):74-92.
24. Johnston DD, Swanson DH. Invisible mothers: A content analysis of motherhood ideologies and myths in magazines. Sex Roles J 2003;49(1):21-33.
25. Maden S. 5-6 Yaşında çocuğu olan ebeveynlerin, geleneksel anne ve baba rolleri ile ebeveynliğe yönelik tutumlarının incelenmesi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
26. Aytaç FK. Is it love? The mediating role of traditional motherhood between maternal warmth and maternal gatekeeping. Current Psychology J 2021:1-15.
27. Seçer Z, Çeliköz, N, Yaşa S. Okulöncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların annelerinin ebeveynliğe yönelik tutumları. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 2008;(19):413-428.
28. Aytaç FK. The Relationship between maternal gatekeeping and parental warmth through the mediating role of traditional motherhood. Middle East Technical University, Sociology Department, The Graduate School of Social Sciences, The Degree of Master of Science, 2018.
29. Ferré C. Age at first child: does education delay fertility timing? The case of Kenya. The Case of Kenya, World Bank Policy Research Working Paper, 2009, 4833-4880.
30. Özdemir AD. Bazı değişkenler açısından okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal becerilerinin ve ailelerinin ebeveynliğe yönelik tutumları, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2012.
31. Yılmaz H, Ülker M, Yılmaz AS. Kadınlarda ebeveynlik rollerine ilişkin kendilik algısının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi 2018;7(2):415-431.
32. Turğut M. ve Feyzioğlu S. Türkiye aile yapısı araştırması: tespitler, öneriler. 2014: TC Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. (Erişim Tarihi: 15.08.2021).